

Михайленко Оксана Володимирівна
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри соціальної роботи
та освітніх і педагогічних наук
Національного університету «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК РЕСУРС ОСОБИСТІНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

В сучасних соціально-економічних умовах в нашій країні виникає гостра потреба у фахівцях, орієнтованих на гуманістичні цінності, які мають потребу здійснювати особистий внесок у суспільне життя країни, виявляють соціальну активність і готові надавати професійну допомогу людям, що знаходяться в складній життєвій ситуації.

Українські вчені та практики постійно звертаються до питання залучення студентів до волонтерської діяльності. Так, вплив волонтерської діяльності на розвиток здобувачів освіти, їхню громадянську активність та соціальну відповідальність досліджували Е. Балашов, З. Бондаренко, А. Котелевець, Л. Романовська та ін. Мотивацію студентів до волонтерської діяльності досліджували Д. Базиліук, Н. Гевчук, С. Демида, М. Носок та ін. Волонтерство в умовах університетської спільноти стало предметом наукового інтересу Р. Драпушка, П. Горінова, М. Моторної, Н. Поліщук та ін. Роль волонтерства у розвитку соціальної активності громади підкреслили у своїх публікаціях С. Гунько, О. Карпенко, Т. Лях, Т. Спіріна, Є. Ковтун.

Одне з найважливіших завдань закладу вищої освіти (ЗВО) – підготувати покоління професійно компетентних та активних фахівців, які усвідомлюють специфіку взаємодії з різними соціальними групами та спроможних до цивілізованих взаємин з усіма суб'єктами соціальної взаємодії. Особливу увагу сьогодні спрямовано на підготовку фахівців соціальної сфери. Це обумовлено завданнями формування професійної спрямованості особистості, яка володіє навичками активізувати свій потенціал, виявляти компетентність, пов'язувати свої дії з очікуваним результатом, бачити проблеми конкретної особистості, розвивати професійну майстерність.

Специфіку змісту професійної діяльності фахівців соціальної сфери, без сумніву, визначає особливості їхньої підготовки у ЗВО. Формування загальних та професійних компетентностей можливе як через систему аудиторної та позааудиторної освітньої та самостійної роботи, так і через форми організації позанавчальної діяльності здобувачів освіти. Однією з форм роботи, спрямованої на вирішення важливих завдань формування низки ключових компетентностей, які, безсумнівно, забезпечать майбутньому фахівцю соціальної сфери особистісну та професійну самореалізацію, на наш погляд, є волонтерська діяльність.

Під час навчання у ЗВО майбутні фахівці соціальної сфери знайомляться з формою та змістом волонтерської діяльності, навчаються працювати в команді волонтерів у процесі реалізації соціально-педагогічних технологій у соціальній сфері, в тому числі в освітньому середовищі, оволодівають прийомами ефективної групової та індивідуальної комунікації, практичними навичками використання різних соціально-педагогічних технологій у волонтерській діяльності.

Особистісно-професійний розвиток здобувачів освіти у ЗВО відбувається більш ефективно на основі їх участі в діяльності інституту волонтерства, що пов'язана з можливістю здійснювати соціально значущу діяльність. Спільна соціально корисна робота у діяльності інституту волонтерства і є тим середовищем, що сприяє розвитку гуманістичних цінностей, набуттю особистісних сенсів здобувачами освіти, формуванню нового виду діяльності, вираженого у сформованій потребі турботи і піклування про нужденних, готовності удосконалювати і розвивати особистісні якості у процесі волонтерської діяльності.

Діяльність волонтерів вирішує одночасно дві задачі: по-перше, сприяє успішній соціалізації вихованців соціальних установ, в яких працюють волонтери, і, по-друге, самі волонтери набувають безцінний досвід діяльності, надаючи допомогу іншим. Участь здобувачів освіти у роботі волонтерської спільноти створює підґрунтя для їх професійного самовизначення, забезпечує їх самореалізацію у позаучбовій діяльності, сприяє розширенню меж професійної творчості та формуванню професійних компетентностей. Досвід, отриманий у волонтерській діяльності, визначатиме спрямованість діяльності людини впродовж всього життя. Молода людина, яка реалізувала себе у соціально корисній діяльності, і

у дорослому житті буде соціально активною особистістю, що приймає безпосередню участь у житті суспільства, готова брати на себе відповідальність, вміє ефективно працювати в команді.

Науковці виділяють наступні завдання волонтерської діяльності, що також можна розуміти як завдання формування професійної готовності до здійснення соціальної роботи: розширення теоретичних знань і встановлення їх зв'язку з практичною соціальною роботою; ознайомлення із сучасним станом соціальної роботи в соціальних службах; діагностика професійної придатності майбутнього фахівця соціальної сфери до обраної професії, адаптація до неї; розвиток особистісних якостей, необхідних для здійснення соціальної роботи (милосердя, доброта, емпатія, готовність допомогти та ін.); формування професійних умінь і навичок: діагностичних, організаторських, проєктивних, аналітичних, дидактичних, комунікативних; оволодіння сучасними технологіями колективної, групової, індивідуальної соціальної роботи з різними категоріями людей (сироти, особи з інвалідністю, представники груп ризику та інші); розвиток навичок професійної рефлексії; посилення допомоги соціальним службам у реалізації завдань, які вони виконують; створення умов для розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти, формування індивідуального стилю діяльності; формування у майбутнього фахівця соціальної сфери творчого і дослідницького підходів до вирішення професійних проблем і виконання професійних обов'язків [3, с.78].

У волонтерському русі дуже багато позитивних аспектів, які варто використовувати у професійній підготовці фахівців соціальної сфери. Зокрема, наголосимо, що волонтери – це не тільки люди-альтруїсти, вони працюють заради отримання досвіду, спеціальних знань та навичок, встановлення важливих особистісних та професійних контактів. Волонтерство дозволяє людині значною мірою реалізувати почуття особистої громадянської відповідальності. Разом з тим, волонтерство – це важлива сходинка для подальшого професійного розвитку.

Якості, що розвиваються у здобувачів освіти, залучених до волонтерської діяльності, сприяють формуванню професійної спрямованості майбутнього фахівця соціальної сфери. У волонтерській діяльності має місце постійне вдосконалення взаємовідносин із власним внутрішнім духовним «Я»; відбувається включення здобувачів до процесів: самосприйняття (студент пізнає себе як джерело бажань і потреб); самоідентифікації (корекція індивідуальної свідомості у порівнянні з іншими особистостями); саморозкриття, самореалізації; формується установка на подолання труднощів у професійній діяльності [1].

Дуже часто студенти, які навчаються у ЗВО, намагаються уникати труднощів, не бажають самостійно вирішувати складні життєві проблеми та поступово втрачають свою індивідуальність, віру в себе та свої можливості. За умови участі у соціальній діяльності, маючи можливість перевірити свої сили та повірити у свої можливості, майбутній фахівець соціальної сфери робить крок до життя в гармонії з самим собою та навколишнім світом, набуває психологічної адаптації до мінливих умов середовища, вчиться долати труднощі та керувати власними емоціями та станами. Це, у свою чергу, збільшує його життєвий тонус, зберігає психічне здоров'я.

Отже, участь здобувачів освіти у волонтерській діяльності забезпечує їх самореалізацію у позанавчальній діяльності, є способом формування професійних компетентностей. Таким чином, волонтерська діяльність студентів – майбутніх фахівців соціальної сфери може розглядатися як один із шляхів їх особистісного і професійного становлення.

Список використаних джерел:

1. Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милян Ж.І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до волонтерської діяльності: методичні рекомендації. Ужгород: УжНУ «Говерла», 2022. 34с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2708480f-040d-432d-add7-e9db17fd9144/content>.

2. Лях, Т. Л., Лютий, В. П., Жуков, В. І. Волонтерська діяльність студентів як шлях до їхньої активної участі у суспільному житті громади. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. Вип.3. С. 68-76. URL: https://www.researchgate.net/publication/383745600_Volonterska_dialnist_studentiv_ak_slah_do_ihnoi_aktivnoi_ucasti_u_suspilnomu_zitti_gromadi.

3. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота (теорія і практика): навчальний посібник. Київ: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 480 с.